

David Zábranský Za Alpami



Větrné mlýny

Mathias s Marií jsou úspěšní němečtí lékaři a šťastní manželé. K tělu si pouštějí jen to, co chtějí. Z Evropy bez hranic těží pouze výhody; pokud si usmyslí, dokáží mezi sebou a okolím postavit nepropustné bariéry, mají na to prostředky. Pro oba se vše mění ve chvíli, kdy Maria odjíždí na misi Lékařů bez hranic do afrického Čadu. Nad životy manželské dvojice přebírají vládu hluboce skryté principy... Román o současné Evropě a o uprchlické krizi, která do Evropy jen zdánlivě přichází odkudsi z vnějšku. Román o barvě kůže, o mládnutí a stárnutí lidí i kultur.

Jsme coby kontinent na cestě
k vrcholku, na vrcholku, nebo již
za vrcholem?

David Zábranský
Za Alpami

Větrné mlýny

Kniha vychází s podporou
Ministerstva kultury České republiky
a s podporou Českého literárního centra
v rámci pobytu v Literárním domku
Vzdělávacího a kulturního centra Klášter Broumov.

© David Zábranský, 2017

© Větrné mlýny, 2017

ISBN 978-80-7443-247-7 (papírová kniha)

ISBN 978-80-7443-249-1 (e-book)

O jednom Němci, který šel s dobou

DÍL PRVNÍ

- I. Mathias a Dominika
- II. Kateřina a Jan
- III. Katharina a Clemens

DÍL DRUHÝ

DÍL TŘETÍ

- I. Kolonie
- II. Hauptstadt
- III. Periferie
- IV. Krize

„Jdeme, jdeme – jak dlouho už? Jak daleko? Co na tom. Kráčíme, a nic se nemění, tam je jako tady, dřív jako teď a potom; čas je utopený v té nezměrné jednotvárnosti prostoru, a panuje-li taková jednotvárnost, pohyb od bodu k bodu už není pohybem, a kde pohyb už není pohybem, není čas.“

Thomas Mann, *Kouzelný vrch*

„Build the wall and grab them by the pussy.“

Donald J. Trump

PROLOG

V červnu 2016 se občané Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku v referendu rozhodli pro odchod z Evropské unie. V témže roce jen o několik měsíců později v prezidentských volbách ve Spojených státech amerických zvítězil republikánský kandidát Donald J. Trump, muž bez jediné zkušenosti s politickou či armádní funkcí, miliardář a někdejší hvězda televizních reality show, kterého mnozí považovali za ukázkového populistu a nebezpečného politického hochštaplera. Ti, kdo britskou a americkou volbu kritizovali, v obou rozhodnutích viděli úpadek; zbytečný a nerozumný sestup z výšin, do nichž předtím vystoupala euroamerická civilizace.

Náš příběh se jen s občasnými krátkými odskoky celý odehrává v prostoru, kterému se po staletí říká „za Alpami“. Pojem nejčastěji slyšíme v souvislosti se zaalpskou renesancí (angličtina mluví o „The Northern Renaissance“), Alpy ale po staletí představovaly na symbolické i praktické úrovni mnohem víc než jen rozdělovník mezi dvěma odnožemi jednoho uměleckého či architektonického směru. Alpy kdysi v mnoha případech byly doslova určujícím prvkem, šlo o tehdejší železnou oponu.

My už dnes žijeme v jiné době, zdá se. Alpské vrcholky jsou svým způsobem stará veteš, naše vnímání je z velké míry ignoruje, pokud tedy nejde o radost z lyžování. Umíme bariéry bez problémů překonávat, ať už letecky, po internetu nebo po estakádách a v tunelech. Zařídili jsme revoluční změny. Co člověka znepokojuje, je následující nesoulad. Na jedné straně toužíme po velikosti a výšinách, na druhé jsme ve všech směrech natolik zpohodlněli, že už odmítáme stoupat. Právě o tom – snad docela případně v rámci tak řečené uprchlické krize – hodláme vyprávět.

DÍL PRVNÍ

I. Mathias a Dominika

1.

V aplikaci, kterou ve svém mobilním telefonu značky Motorola používal k psaní textových zpráv, měl Mathias Walter k dispozici série miniaturních obrázků – „stickerů“, které mohl přiřadit ke zprávám, či jimi text zprávy zcela nahradit.

Obrázky byly v Messengeru seřazeny dle svého charakteru do deseti různých kategorií. Konkrétně se jednalo o kategorie „Happy“, „In Love“, „Sad“, „Eating“, „Celebrating“, „Active“, „Working“, „Sleepy“, „Angry“ a „Confused“. Co obrázek, to poměrně detailní kresbička jedné či několika postaviček, reprezentující konkrétní náladu nebo činnost. Šlo o mix komiksového výraziva a japonských emojis. Stickers však byly variabilnější: zachycovaly řeč těla a výrazy tváře. Ihned po jejich masovém rozšíření bylo zřejmé, že zdaleka nejvíc se budou užívat stickers tlumočící lásku; v praxi pak drtivá většina odeslaných „stickerů lásky“ nevyjadřovala ten nejhlubší lidský cit, dokonce ani neodbytnou sexuální touhu, nýbrž jakousi zcela abstraktní formu souhlasu a chuť ukončit zbytečně se protahující konverzaci.



Mathias při psaní stickery používal jen málokdy s výjimkou jednoho obrázku ze série Shiba Inu, který pro změnu už asi rok pravidelně přidával téměř za každou odeslanou zprávu. Tenhle jeden sticker byl v poslední době bezmála Mathiasovým podpisem. Byl to Mathias Walter v kostce.

Autorem obrázků ze série Shiba Inu byl pravděpodobně jakýsi Aiko Kuninoi. Tohle jméno aspoň stálo ve sticker storu po rozkliknutí detailů hned pod titulem:

Shiba Inu
Aiko Kuninoi
FREE
This pup is the pick of the litter.
DOWNLOADED

Ta delší věta, pokud na ni stačily Mathiasovy znalosti anglického jazyka, podle něj znamenala zhruba: „Tohle štěně je výběr z vrhu.“ Možná: „Tohle štěně, to je tedy něco!“

V sérii kreslíře Aiko Kuninoie v každém případě šlo o hnědobílé štěně zachycené v různých situacích. Při zalézání do boudy, při krmení, při snění, při skákání, při chytání létajícího talíře. Žádný z uvedených psích obrázků ale nepatřil k Mathiasovi. Ten jeho byl delikátnější.

Shiba na vodítku. A vedle shiby ještě další pes. Vodítka nejsou napnutá, ze scény vyznačuje klid. Psi jsou v pozici „69“. Hlava u zadku, zadek u hlavy. Mathias Walter v kostce: štěně čichající k zadku druhého psa.

Mathias sticker opakovaně používal, aniž věděl, jakou emoci nebo jaký duševní či tělesný stav obrázků oficiálně vyjadřuje. Když v aplikaci prošel kategorie, které na základě metadat sdružovaly obrázky z různých sérií se stejnou náladou, v některých z nich sice štěně shibu našel (v kategorii „Happy“ byl zobrazen shiba v momentě, kdy se vítá se svým pánem), leč po shibovi čichajícímu k zadku ve všech kategoriích pátral marně. Pokud

chtěl Mathias tento nezařaditelný výjev přidat ke zprávě, musel ho vybrat přímo z adresáře Shiba Inu.



Co tím obrázkem Mathias Walter chtěl říct?

2.

Mathiasovi bylo sedmatřicet. Dominika Kurelová byla o patnáct let mladší a ještě studovala. Seznámili se v listopadu 2016 v Praze. Našli se na Tinderu, což tehdy byla nejrozšířenější seznamovací aplikace pro mobilní telefony.

Tinder, který v té době fungoval už zhruba pět let, využíval možností GPS, globálního polohovacího systému. Aplikace dle zadání uživatele vyhledávala protějšky v dané geografické oblasti. Krom okruhu, v němž se má pátrat, bylo možné zadat pouze věk a pohlaví hledané osoby. Tinder po vyhledání protějšků postupně nabízel jejich fotografie doplněné o věk, společné zájmy a společné přátele ze sítě Facebook. Prim však hrály fotografie. Zalíbení či nezájem se vyjadřovaly přetažením fotografie doprava či doleva, šlo o takzvaný *swipe*. *Swipe* doprava, *lajk*, v aplikaci vyjádřený stylizovaným zeleným srdcem, znamenal zalíbení; *swipe* doleva či kliknutí na červený křížek znamenaly nezájem. Uživatelům, kteří si vzájemně udělili *lajk*, se podařila shoda, *match*. Ti si poté mohli v rámci aplikace začít dopisovat. V roce 2014 aplikace registrovala miliardu *swipů* denně. Sociálně kritičtí teoretici *swipe* přirovnávali k selekci věžňů na rampě po příjezdu do Osvětimi.

▲

Mathias byl Němec, který střídavě žil už osmým rokem v Praze. Český rozuměl téměř všemu, ale mluvení mu dělalo obtíže; raději v Praze komunikoval německy a především anglicky. Dominika pocházela z jižní Moravy, do Prahy se kvůli škole přistěhovala teprve nedávno. Byl mezi nimi podstatný věkový rozdíl, ale podle odeslaných symbolů na Tinderu se líbili jeden druhému.

Oba dali na svém telefonu tomu druhému lajk. Než tak udělali, prošli si celý profil svého protějšku. Mathias měl na profilu tři fotografie, Dominika je před odkliknutím srdíčka všechny viděla. Na jejím profilu bylo o fotografii víc a Mathias je také všechny viděl. Dominika měla pěknou tvář i tělo.

Pokud šlo o slova, pro ty v uživatelském rozhraní aplikace moc prostoru nebylo. Dominika Kurelová si do svého stručného profilu napsala: „Czech student living in Prague. ENFP.“ Česká studentka žijící v Praze. Extrovertní intuitivní typ s introvertním cítěním. Mathias si význam zkratky ENFP musel vyhledat na Wikipedii. On do svého popisu uvedl: „German guy in Prague looking for fun and more. More of more of the same.“ Německý chlapec v Praze hledající zábavu a víc. Víc a víc zábavy.

Dominika někdy kolem deváté hodiny ráno, když seděla ve vestibulu pražské Uměleckoprůmyslové školy, Mathiasovu úvodní fotografii palcem přetáhla doprava, čímž podle všeho řekla: „Líbíš se mi.“ Mathias někdy přibližně v tentýž čas ze své postele stejným gestem řekl totéž. Cítil se při tom jako bůh. Miloval dotykový displej svého telefonu, miloval lehkost, s níž mohl vyřizovat nejen fotografie na Tinderu, ale i události v kalendáři, emaily či úkoly z aplikace Todoist. Mathias swipe považoval za jeden z největších vynálezů všech dob. Nic mu neposílilo sebevědomí víc než několik ranních swipů.

3.

Vyměnili si v angličtině pár informací a přesunuli se z Tinderu na jinou sociální síť, konkrétně na Facebook, kde si začali posílat krátké zprávy přes Messenger, a Mathias si už kolem půl třetí

odpoledne dovolil za jednou zprávou poslat sticker, na kterém štěně shiba čichá k zadku druhého psa. V téhle fázi jejich vztahu shiba u cizího zadku mohl znamenat jediné.

Dominika reagovala do minuty. V odpovědi mu poslala následující obrázek:



Sešli se ještě téhož dne. Náhodou se tak stalo devátého listopadu 2016 a Evropa se právě dověděla, že prezidentské volby ve Spojených státech Amerických k málem všeobecnému údivu vyhrál republikánský kandidát Donald J. Trump. Ten Donald Trump, který chtěl postavit zeď mezi Spojenými státy a Mexikem. Ten Donald Trump, který se k ženám aspoň podle svých slov choval dost nevybíravě: přitáhl si je a prostě je chytil za kundy.

4.

Dominika si se třemi dalšími studenty pronajímala byt na pražském Smíchově na Praze 5, v kdysi průmyslové čtvrti, jejíž charakter se pomalu začal měnit až s výstavbou metra a proražením Strahovského tunelu na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let.

Mathias žil na Letné na Praze 7, u řeky Vltavy a na dohled od centra. Už mezi válkami zde bydleli bohatší Pražané, na rozdíl od Smíchova šlo o oblast striktně rezidenční. V době, kdy na Letné žil Mathias Walter, byla Letná čtvrtí pro všechny, kdo měli pocit, že svým myšlením a kulturností představují avantgardu. Na Letné sídlila Akademie výtvarných umění a další kulturní instituce. Byly zde velké parky, Letenské sady a Královská obora. Žít na Letné znamenalo žít v příjemné čtvrti plné malých obchodů s biopotravinami a farmářským zbožím a k tomu být v kontaktu s mláďím, s aktualitou, s tepem doby. Třicetileté štíhlé prvoroďičky

a majitelky automobilu značky Volvo se tady s úsměvem na tváři dávaly do řeči s místním bezdomovcem. Roční dítě na prsou, psa u nohy. Mathias tenhle životní styl dobře znal z domova, ze starých spolkových zemí, a především z Berlína.



Mathias Dominice po Messengeru navrhl, ať se potkají v baru kina Oko na Letné. Malé nezávislé kino s oblíbeným barem, jehož oficiální název zněl Bio Oko a které pod tímto označením bylo založeno už v roce 1940, přímo sousedilo s domem, ve kterém si Mathias před lety koupil malý byt v posledním patře. Stavba byla součástí bloku sedmi domů s kinem ve svém středu. Šlo o památkově chráněné budovy, které byly ukázkou prvotřídní funkcionalistické architektury. Mathias ze své terasy viděl přímo na vstup do kina. Na Dominičinu otázku, proč právě v Oku, Mathias odpověděl: „Bylas tam někdy? Je to hodně cool bar. A můj byt je hned za rohem:-)“

Napsat, že bydlí za rohem, nevyžadovalo příliš odvahy. Shiba u zadku, shiba s vodítkem, to všechno byly logické kroky k shibovi v posteli. Tinder se brzy po spuštění změnil v nástroj takzvaného speeddatingu. Sloužil k rychlému uspokojování sexuálních potřeb.

5.

Zpozdlila se. Mathias na ni musel čtvrt hodiny čekat. Když si konečně přisedla a on ji chtěl přivítat polibkem na tvář, způsobem, který byl v Německu běžný a který se za poslední roky rozšířil i v Česku, zvláště v kruzích, do nichž jistě patřila studentka školy s uměleckým zaměřením, Dominika ho dotčeně odmítla. Zvedla štíhlou ruku a dlaní naznačila, aby se víc nepřibližoval.

Došel na bar a přinesl jim pivo a lahev svého oblíbeného guatemalského rumu. Chtěl ji co nejdříve opít, líbila se mu. Na Tinderu byl Mathias od jeho založení, dobré čtyři roky. Věděl, co má dělat. Pítí před sexem často byla jen formalita. Obvyčejně stačila jedna sklenice, pak šli k němu do bytu.

„Tohle tady je jak nějaký malej Berlín,“ řekl, zatímco jí naléval. Ukázal k interiéru baru, ale myslel tím celou Letnou. „Vy Češi jste hodně ambiciózní,“ řekl.

V zásadě to tak i myslel. Jen opomněl dodat pár drobností. Celá pravda totiž byla taková, že se na Čechy a na Česko díval svrchu. Z toho mála, co věděl o česko-německých dějinách, a především o českém národním obrození, Mathias odvozoval, že Česko je příliš ambiciózní projekt, který nejenže selhal, ale který dokonce všem zúčastněným přinesl víc škody než užitku. Pokud by Češi tehdy v devatenáctém století nepodlehli svému nacionalistickému třeshění, pokud by třeba jen zůstali u němčiny a nepokoušeli se znovu pracně vymýšlet češtinu, mohli si možná ušetřit čtyřicet let komunismu, a Německo a celá Evropa by možná mohly být ušetřeni Hitlera.

„Hm... Asi jo,“ řekla. „Mně se to tady ale moc nelíbí. Já mám radši naše tradice než tenhle... tvůj malej Berlín.“

Překvapilo ho to. Berlín tehdy byl oblíbený mezi všemi umělecky založenými dvacetiletými Evropany. Mathias v podstatě polovinu své pražské kariéry sukničkáře založil na tom, že je z Berlína a že může svrchu komentovat tu přece jen trochu komickou pražskou nápodobu.

„No, sice jsem z Berlína, ale moje máma je vlastně Češka,“ řekl.

Tohle byl nečekaný úhyb, jindy nic takového nedělal. Za svoji matku se styděl, už roky spolu neměli dobré vztahy. Mathias si myslel, že je tomu tak mimo jiné i kvůli Katharinině českému původu. Narodila se v Broumově v Sudetech. Katharinini rodiče tam přišli po válce a po odsunu Němců odněkud z okolí Poděbrad za práci.

Před Dominikou ze sebe Mathias udělal napůl Čecha po matce, ve skutečnosti se ale po celý život považoval za čistokrevného a hrdého Němce. Češství v sobě opravdu viděl jen špetku. A možná ani to ne, protože špetka koření se rozplývá v celém jídle, nevratně a trvale pozměňuje jeho šmak, zatímco Mathias

o své špetce češství po matce přemýšlel spíše jako o nějaké zasunuté drobnosti či kuriozitě, která rozhodně není trvalou součástí jeho osobnosti, nýbrž jakousi skrytou složkou. Tato skrytá složka přitom Mathiase nijak neomezovala. Na vyžádání mu ale měla být kdykoli k dispozici. Viděl v sobě Němce, který má povolenou výhodu, Němce, který může na rozdíl od ostatních kdykoli začít přesilovou hru. Monokultura, do které na vyžádání přiběhne slovanský vlk.

„Matka emigrovala jako mladá v sedmasedmdesátém,“ řekl. „A po pádu zdi se sem nevrátila. A to přece mohla, ne? Když padla zeď, mohla se sbalit a jít zpátky do Čech. To ale neudělala, zůstala ve Wiesbadenu. Byla víc Němka než Češka.“

Mathiasova úvaha měla svoji logiku. V roce 1989, v téže chvíli, kdy padala berlínská zeď, se v jedné rodině v německém Hesensku totiž stalo přesně totéž, jen v menší a v mnohem méně nápadné verzi. I v této rodině se ale otevřela klec. Tou klecí byla výstavní meziválečná vila ve wiesbadenské čtvrti Nerotal a Mathias této vile v dospělosti neříkal klec, nýbrž krabice. Odkazoval tím na slavný Schrödingerův pokus s kočkou. Stejně jako ve Schrödingerově myšlenkovém experimentu, ani v případě jeho matky Kateřiny či Kathariny Walterové, zavřené od konce sedmdesátých let ve vile na Nerotalu, nebylo v určitém časovém úseku jasné, jak se s ní věci mají. Byla v tom mezícase od svého příchodu do Německa až do pádu berlínské zdi Katharinou i Kateřinou, byla jakousi Němkou v podmínce, Němkou se sklonem k Česku či prostě Schrödingerovou Češkou. Nevědělo se, zda je Češka Kateřina Walterová živá, či mrtvá. V roce 1989 se krabice otevřela a ukázalo se, že platí to druhé. Dál žila a hodlala žít pouze Katharina Walter, tehdy teprve pětaticetiletá.

„Máš rád Švejka?“ zeptala se Dominika. Přišlo jí to vtípné, protože v Mathiasovi viděla právě někoho takového. Ne že by byl přímo tlustý jako Švejk, ale přece jen. Cosi švejkovského v něm bylo.

Pak do sebe vyklopila další rum. Během chvíle už vypila čtyři.

„A je tohle botox?“ dodala ještě a ukázala k Mathiasovým tvářím. „Nebo máš ve čtyřiceti tak vypnutou kůži? Promiň, jen se ptám,“ řekla a přejela mu prstem po rtu. Poprvé za celou dobu se zatvářila vyzývavě.

Opíjela se, ale jiným způsobem, než chtěl. Co řekla, se ho dotklo. Začínal v ní vidět monstrum.

Přešel její poznámku o botoxu a vrátil se ke Švejkovi:

„Víš, co je největší česká švejkovina?“

Dominika zakroutila hlavou.

„Největší českou švejkovinou je česká xenofobie,“ řekl Mathias. „Však si vezmi, jak je to absurdní situace. Trochu jako národ zaostáváte, neuraz se. Jste hermeticky uzavřeni ve svém češtví. Vaše slovanská podstata ve vašem národě evidentně působí jako brzda, jako písek, který zadírá jazyk i myšlení. A takový národ se rozhodne, že nepřijme nic cizího. Jedinou vaší šancí je šukání s cizinci, fucking with strangers, Češi ale tuhle jedinou cestu ven dlouhodobě ignorují. Tak se může zachovat jenom národ, který krom neustávající potřeby shazovat všechno kolem sebe má i silné pužení k druhořadosti a ke smrti.“

Ani v tomhle neřikal Mathias celou pravdu. Byl to proslov, který v Oku jindy vždy fungoval. Mathias se tím proslovem hlásil ke svému němectví, ke své kancléřce Angele Merkelové, k německé toleranci a ochotě přijímat uprchlíky ze Sýrie i odjinud. Evropa tehdy už druhým rokem zažívala migrační krizi, jak znělo zavádějící a politicky nekorektní označení. Podle jazykových puristů by se mělo mluvit o zvýšeném počtu přicházejících uprchlíků. Mathias ale nebyl žádným jazykovým puristou ani fandou do uprchlíků. Pokud by mělo být po jeho, klidně by na těсно zavřel německé hranice. Dominiku ale automaticky vnímal jako jednu z těch, na koho zapůsobí spíše ten předem připravený rutinní proslov. Považoval ji za typickou proevropskou mladou umělkyni, usuzoval tak mimo jiné i z jejího oblečení; Dominika na sobě měla rudé legíny, vytahaný fialový svetr po mamince, přes něj přepásanou svítivě zelenou ledvinku s nápisem Nikon. Podle

Mathias výraz progresivity a kosmopolitismu. Také v tomhle směru ho však měla překvapit.

„Šukání s cizinci,“ zopakovala po něm. Byla to první věc, která ji skutečně zaujala.

„Nechci,“ řekla. Pak si uvědomila, že i Mathias je cizinec. „Myslím uprchlíky,“ upřesnila tedy své odmítnutí. „Bojím se jich. Mám ráda naši kulturu.“

Mathiasovi se to líbilo, vzrušovalo ho to. Byla úplně jiná, než čekal. Zatímco ostatní Češky s jejím zázemím v podstatě mechanicky přejímaly oficiální německý pohled na svět, Dominika v sobě měla až jakýsi krysí šovinismus.

„Však tady žádné uprchlíky nemáte,“ řekl rychle.

„Ne. Ale co kdyby? Napijeme se na naši kulturu, ano?“ zeptala se a nalila si další skleničku.

„Vaše kultura,“ řekl a připil si s ní. „Co přesně to je?“

„Vesnice,“ řekla po dlouhých pěti nebo deseti vteřinách. „Jižní Morava a jihomoravská krajina. Miluji krajinu u Uherského Hradiště. Studovala jsem ve Zlíně. Tohle je jenom... Evropa,“ ukázala rukou kolem sebe. „Nic to není,“ dodala.

„Podle mě je vaše kultura kulturou tance,“ řekl.

Pojmenoval tím vlastně ve zkratce jedno ze svých základních životních témat. Slovanský tanec versus německé maširování. Popravdě se v hloubi duše Slovanů děsil, považoval je za monstra.

„Jste cílevědomí, ale úplně jinak než my,“ upřesnil.

Mathiasovo cílevědomé monstrum v sobě mělo měkkost. Takový způsob dosahování cílů Mathiasu urážel a znejišťoval ho; kupříkladu když se někdo opije a zapomene na sebe, a přesto dosáhne toho, o co původně stál. Mathiasův život však zároveň byl od jisté doby doslova plný slovanských monster a jejich monstrózních prvků. Uráželi ho, ale táhlo ho to k nim. Proto si před necelými šesti lety koupil byt v Praze.

„Neopiješ se, že ne?“ zeptal se Dominiky, zatímco jí doléval.

6.

Do Čech Katharina a Clemens Walterovi v osmdesátých letech vždy jezdili jen na pár dní, malého Mathiase při svých výjimečných cestách za železnou oponu nechávali u Clemensova bratra v Darmstadtu. Žádnému z Walterů přitom v ČSSR nic nehrozilo, dokonce ani Katharině ne; od svatby s Clemensem měla německý pas, v roce 1984 se navíc nechala vyvázat z československého občanství. Nešlo o to, že by do ČSSR nemohli jezdit. Šlo o to, že tam prostě nejezdili. V létě 1988, rok před rozpadem východního bloku, se však Clemens poměrně narychlo rozhodl, že tentokrát do Čech poprvé pojednou všichni tři, přesněji řečeno čtyři, neb do rodiny patřila i desetiletá fenka labradorského retrievra jménem Eila. Jako důvod Clemens uvedl, že Mathiasovi už je devět let, což údajně byl nejvyšší čas, aby malý konečně krom Německa poznal i Čechy, rodnou hroudu své maminky.

S tímhle odůvodněním přitom Clemens přišel docela nečekaně. Navíc nikomu nebylo jasné, jak to spolu vlastně souvisí, Mathiasovy deváté narozeniny a cesta do Broumova, která se tak narychlo musí uskutečnit a která má oproti minulosti trvat nikoli pouhých pár dní, nýbrž tentokrát celé dlouhé tři týdny. Proč jezdit do země, do které se Clemensovi vůbec jezdit nechce? Proč vykonávat tuhle královskou vizitaci, při které král neprožívá nic než těžce skrývané permanentní zhnusení?

„Hájím tím tebe, Katharino,“ říkával Clemens své manželce, když se snažil vysvětlit, proč Čechy nemá rád a proč tam nechce jezdit. „Ta země ti ublížila, Katharino. Vyhнала tě. Nemáš tam být čemu vděčná.“

Protože měl rád Katharinu, nemohl bohužel mít rád Čechy. Už jednou se v Čechách spálila, takže proč se k rozpálené plotně vracet.

Kvůli mé matce? Tolik si Katharina dovolila. Matka, někdo tak významný, jako je člověk, který mi dal život, to je dobrý argument, myslela si. Zvláště když uvážila, jak silný vztah měl ke své mamince Clemens; pravidelně jí telefonoval a jezdil za ní na návštěvy do

Hanau. Argument s maminkou ale Katharině nepomohl. A když nepomohl tenhle argument, bylo by naivní myslet si, že pomůže cokoli jiného. Clemens byl továrník, navíc byl o celých čtyřia dvacet let starší než Katharina. Byl zvyklý poroučet a vědět.

A najednou měli z ničeho nic jet do Čech všichni včetně psa. Clemens si cestu vymyslel, to se nikdy před tím nestalo, ale otrávený z ní byl stejně jako jindy:

„Je na čase, vrátit se zas na chvíli do té hrůzy,“ řekl tehdy malému Mathiasovi.

To chyběl asi týden do odjezdu. A pak začaly jejich společné procházky na Neroberg, na kopec kousek nad wiesbadenskou čtvrtí zvanou Nerotal. Otec, syn a Eila. Psa s sebou brávali, jak tomu byl Clemens zvyklý.

„Tvoje matka odtamtud musela utéct, stejně jako odtud předtím hned po válce museli utéct Němci,“ vyprávěl tehdy Clemens. Byl konec června, teplo, Eila si v lese vyřizovala své záležitosti.

„Zbytek, co tam z její rodiny zůstal,“ pokračoval Clemens, „to jsou lidi druhé kategorie. Póvl, který po jejím odchodu neuronil ani slzu. Jediné, co ty podlídi po odchodu tvé matky zajímalo, byly peníze. Snažili se najít způsob, jak by z ní mohli něco dostat. Vnímali ji jako vesmírnou sondu, která tady sbírá bohatství,“ řekl a ukázal dolů na bohatý Nerotal, kde stály jedny z nejdražších nemovitostí v Hesensku. Funkcionalistická vila, kterou si Clemens pořídil ještě se svojí první ženou Hannou, byla jednou z těch opravdu drahých.

Z otcových úst každé slovo znělo věrohodně. Clemensovi už bylo osmapadesát a na devítiletého Mathiase působil trochu jako postava z pohádkového světa. Zpochybnit cokoli, co tento obr řekl? To nešlo. Navíc Mathias podvědomě vnímal, že otec je osou jejich rodiny, zatímco matka je z různých důvodů pátým kolem u vozu. Její přízvuk, kterého se nikdy nezbavila. Fakt, že nikdy nezačala pracovat. To všechno v Mathiasovi vytvářelo dojem, že matčin svět je malý, soustředěný jen na dům a zahradu, zatímco otec jako by dokázal spásat celý vesmír.

Clemens pak svůj monolog skončil tím, že Katharinini příbuzní jsou nuly, kterým bylo úplně jedno, že jim Katharinin odchod může přidělat spoustu problémů, protože vcelku stejně šlo o lidi, kteří kvůli vlastní neschopnosti nemají co ztratit.

Pokud tím posledním tvrzením Clemens myslel fakt, že většina Kateřininy rodiny pracovala rukama nebo obecně na ne zrovna prestižních pozicích, pak měl pravdu. Konkrétně Helena Sadovská, Kateřinina matka a Clemensova vrstevnice byla šičkou v broumovské Vebě, textilní továrně, kterou roku 1856 založil Benedikt Schroll a která byla znárodněna po druhé světové válce. Strýc Karel, bratr Kateřinina otce, pracoval jako technik také ve Vebě; nosil kostkované košile a bekovku, ve volných chvílích s dojemnou trpělivostí maloval broumovské barokní památky. Celkově ale šlo z Clemensovy strany o nespravedlivý odsudek. Kateřinina maminka dceřin útěk oplakala, tehdy ještě spolu se svým mužem, který zemřel jen o rok později, to Mathias ještě nebyl na světě. Kateřina navíc utekla v roce 1977, kdy komunistický režim ještě takové záležitosti bral velmi vážně. Fakt, že o deset let později mnozí z Kateřininých příbuzných pracovali rukama, do velké míry souvisel právě s Kateřininým odchodem, za který by se jim ona samozřejmě ráda nějak revanšovala. Pokud to šlo, posílala jim peníze, v tom měl její manžel pravdu.

Z Clemensova hlediska však Češi byli lidmi, na které si je třeba dávat pozor. Tečka.

Po tom týdnu otcových rozkladů bylo jasné, že cesta do Broumova je cesta za trest. Vůbec ale nebylo jasné, kdo se tou cestou má trestat. Mathias se tam netěšil, ale musel jet.



Na cestu se vydali Clemensovým rok starým volvem model 240 DL Wagon v okrové barvě. Eilu vezli vzadu v upraveném úložném prostoru, který byl od zbytku auta oddělený kovovým rámem s pevnou síťovinou. V druhé polovině kufru pak vyskládali zavazadla včetně velké nafukovací plážové matrace, což působilo až bláznivě, když si člověk uvědomil, že Československo je fakticky

vzato nepřátelská země, navíc bez moře.

Samozřejmě šlo o debakl. Mathiasova první návštěva Čech byla ve všech ohledech nepovedená. Měli na ni vyhrazeny tři týdny, z toho dva strávili v Broumově, pak předčasně odjeli domů. V Praze přespali jen jednu noc v hotelu Jalta na Václavském náměstí, a to cestou do Broumova. Při cestě zpátky už jeli přímo.

Bydleli u Heleny na špatně udržovaném statku po odsunutých Němcích na kraji města, kde spolu se Sadovskými žily ještě dvě rodiny. Helena v jejich části statku od smrti svého muže bydlela sama. Místa tam teoreticky bylo dost, soukromí a klidu si ale návštěva moc neužila. Do Broumova se kvůli Wiesbadenským sjela i podstatná část příbuzenstva, všichni ti, kdo najednou neměli strach potkávat se s emigrantkou. Atmosféra roku 1988 už se nedala srovnávat s koncem sedmdesátých let. V roce 1988 mnozí tušili, že změna je na spadnutí. V domku se tudíž pořád něco dělo. Příbuzní snad ze všech koutů Čech chodili v procesích, skoro jako nějaké uvítací výbory. Copak přijela osvobozenká armáda? Pomalu to tak vypadalo.

Čistokrevná Eila, kterou s sebou předtím Clemens s Katharinou také nikdy nebrali, v Broumově byla jako v jirákově vidění. Už dva dny po příjezdu se málem nechala pokousat od jednoho místního psa, který podle všeho patřil některé z početných cikánských rodin. Naštěstí to byl jen silnější stisk, kůže zůstala neporušená, vypadlo pár chlupů.

Na koupání došlo jen jednou, na koupališti v deset kilometrů vzdáleném Meziměstí, a do vody vlezl pouze malý Mathias. V plavkách bylo zvláště dobře vidět, jak je oplácáný. Katharina si musela přiznat, že to je trochu její vina. Vaření moc nedala a Mathias se stravoval všelijak. Především měl rád hamburgery a sladkosti.

Velikou matraci a míč s reklamním nápisem Nivea na koupališti v Meziměstí ani nevyložili z auta. Na zdejší trávníku by obojí působilo absurdně. A pak se na konci druhého týdne stala ta hrozná věc.

▲

Ztratila se Eila. Doufali, že se jenom zaběhla. Zároveň už ale měli špatné zkušenosti s místními psy.

Když zjistili, že Eila není na zahradě, čekali asi hodinu, jestli se sama ukáže. Když už nevydrželi čekat, vydali se ji hledat. Připojil se k nim i strýc Karel. To už byl podvečer, možná něco kolem šesté, no a už asi po půl hodině ji našli. Ležela na boku mrtvá v místní pískovně. Roztažené packy a křečovitě prohnutá v zádech.

Aby toho nebylo málo, musel ji najít zrovna Clemens. Vyváděl. Eila samozřejmě nebyla jen tak nějaký pes. Eila byla členem rodiny.

▲

Clemens chtěl Eilu odvézt zpátky do Wiesbadenu na pitvu. Karel mu to ale nakonec rozmluvil, s převozem mrtvého psa by na hranicích mohly být problémy. Nikdy se tedy nedověděli, jak Eila zemřela. Clemens však trval na tom, že ji někdo otrávil. Možná dokonce někdo z příbuzných. Kdo? Na tom vlastně tak úplně nezáleželo, protože Clemens měl jasno. Za Eilinu smrt podle něj mohla jeho žena. To ona přece spáchala ten neodpustitelný hřích, že se narodila v zemi podlidí a travičů psů. Miloval ji, ale za tohle ji musel nenávidět. S Eilou přece zemřel i kus Clemense, velká část jeho vzpomínek; s Eilou jako by se zřítíl spojovací článek mezi jeho první ženou Hannou na jedné straně a Katharinou na druhé.

▲

„Ten pes mě vytáhl z nejhoršího!“ křikl Clemens, když se vraceli do pískovny s dekou, ve které chtěli Eilu přenést zpátky na statek.

Odkazoval tím k faktu, že si Eilu pořídil v době svého rozvodu s Hannou, ale i k tomu, že Eila byla také u jeho seznámení s Katharinou. Seznámili se spolu na Nerobergu v červnu 1978, když tam tehdy Clemens za Eilina doprovodu zpytoval své svědomí. Kateřině Sadovské v té době bylo pouhých čtyřiaadvacet.

Nevadilo mu, že to všechno poslouchá i jeho syn. Clemens byl vzteky bez sebe:

„Podívej se, z jakého srabu pochází!“ rozhodil Clemens rukama směrem k neopravené fasádě broumovského kláštera, který byl v Broumově a okolí vidět téměř z každého místa. „Měla bys mi být vděčná za to, že jsem si tě vzal! Však se podívej, z jakýho srabu jsem tě vytáhl, jakou milost jsem ti udělal! Němce jste odsud vyhnali a tohle jste dokázali za těch padesát let?! Však vám to tady všechno padá na hlavu!“

To už šli do pískovny pouze oni tři, zatímco Karel a další příbuzní pietně zůstali v domě. Tak to alespoň vypadalo. Když ale Němci přišli po zkratce přes louku k pískovně, už tam viděli Karlovu škodovku. Karel sem s vozem dojel nenápadně, velkým obloukem, jako by se plížil.

Ve skutečnosti chtěl pomoci, Eila vážila dobrých pětadvacet kilo. Zároveň chtěl dodržet alespoň krátkou smuteční dobu a nerušit Walterovi v jejich soukromých chvílích. Na Clemense jeho příjezd k pískovně ale zapůsobil zcela opačně: „Ať vypadne, had!“

Karel naštěstí neuměl německy. Z části také vyslyšel Katharininu prosbu, aby rozrušeného Clemense nebral vážně a aby mu odpustil. Nakonec Eilu naložili a odvezli ve škodovce.

Zakopat ji v Čechách někde na zahradě, to pro Clemense ne-
padalo v úvahu. Karel slíbil, že ji hned druhého dne odveze do
kotelny, kde pracuje jeho známý, a spálí ji tam.

Tím broumovská zastávka skončila. O tom, že by zůstali třeba
i jen další den, nemohla být řeč. Vyspali se a brzy ráno po struč-
ném rozloučení sedli do auta a vydali se na jihozápad přes Prahu
a hraniční přechod v Rozvadově zpátky do Wiesbadenu.

Ticho přerušil až asi po padesáti kilometrech malý Mathias:

„Můžu se na něco zeptat?“

„Samozřejmě, zlatíčko.“

Malý se naklonil k předním sedačkám a nasunul hlavu do
mezery:

„Jestli bysme se všichni čtyři ocitli na potápějící se lodi,“ začal
přesvědčivě, a dokonce vyzývavě. „Třeba na Titanicu nebo na mat-
raci,“ pokračoval a pohlédl přitom na vteřinu do zavazadlového

prostoru, kde cestou sem krom matrace vezli i Eilu. „A kdyby se ta loď nebo matrace začala potápět a kdyby pro záchranu bylo třeba lodi nebo matraci ulehčit...“

Mathias se na chvíli odmlčel, jako by vyčkával s pantoflí v ruce nad pavoukem. Načež řekl:

„Nechali bysme umřít Eilu, žejo?“

„Ne, tvoji matku, tu čarodějnici!“ vykřikl otec a málem při těch slovech pustil volant.

Katharina zůstala klidná.

II. Kateřina a Jan

Kateřina Sadovská, Katka, jak jí tehdy všichni říkali, do Spolkové republiky odešla v roce 1977 s Janem Rabasem, svojí první velkou láskou. Když utíkala, bylo jí třiadvacet a studovala filosofii na pražské univerzitě. Janovi, vystudovanému inženýru, bylo o sedm let víc. Oba pocházeli ze stejné společenské vrstvy, z takzvaných slušných rodin. Slušné rodiny byly v tehdejší Československé socialistické republice zároveň chudými rodinami.

Seznámili se ve sportovním klubu „Sparta ČKD“ v hlavním městě. To bylo Kateřině rovných dvacet. Jan, který se v Praze na rozdíl od ní narodil, byl Kateřininým trenérem tenisu. Zároveň to byl její úplně první kluk, Kateřina s ním přišla o panenství. Stalo se to až v jejích jednadvaceti, možná o rok nebo dva později, než bývalo u dívek z jejích vrstev zvykem. Jan si tehdy na první sex musel počkat dlouhých osm měsíců. Vydržel to, čímž Kateřině podal důkaz o upřímnosti svého citu.

Zatímco Jan byl docela vysoký, ona byla spíše drobná. Vlasy měla rovné, téměř černé. Mohla se pyšnit bezvadnou kůží, po celý rok opálenou, k tomu tmavýma kočičíma očima. Přestože Jan byl o hlavu vyšší, hodili se k sobě, byli pohledný pár. Hráli

spolu tenis, koupali se nazi v Berounce nebo na Sázavě. Kateřina si šila šaty, které končily vysoko nad koleny, nebyla žádnou jeptiškou. Pokud chtěl, milovala se s ním. Neměla jediný důvod, proč se sexem dělat drahoty. Janovo tělo jí bylo milé, vonělo jí. Byli si blízcí, věřili si, nemuseli jeden před druhým nic hrát. Když na louce, pak tedy na louce.

S návrhem dát ČSSR vale přišel Honza. Také on v drtivé většině případů slychal jen domácí formu svého křestního jména, a to i tehdy, kdy se to citlivějším uším mohlo zdát být nepatřičné. Coby student zažil naděje spojované se „socialismem s lidskou tváří“ a pak jejich rázné ukončení invazí států Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Politicky se neangažoval, držel hubu a krok; mohl klidně dostudovat, ale československá normalizace, která začala příchodem Gustava Husáka do čela KSČ, ta mu po chuti nebyla. Chtěl za lepším, za svobodou, za penězi.

Tím hlavním důvodem v jeho případě nakonec ale možná nebyla politika, dokonce možná ani chuť zažít svobodu či mít peníze, nýbrž fakt, že Honzovi v době těsně před útekem už bylo rovných třicet. Byl to dávno dospělý muž. Už žádný malý Honzik, žádný Honza, nýbrž Jan. Jenomže ani po třicítce mu nikdo neřekl jinak než Honzo, familiérně a přátelsky. Honzovi to bohužel znělo jinak. Dělal z něj věčného šmudlu, kluka, který si neměl vyskakovat. A pokud by ani tohle nebyl ten zásadní důvod, proč z Československa odejít, pak tady byl ještě jeden obecně platný: všichni, kdo v ČSSR pocházeli ze slušných rodin a kdo se rozhodli ve stejném rodinném duchu pokračovat, měli fakticky důvod k emigraci.



Vycestovat z ČSSR do zahraničí koncem sedmdesátých let obecně nebylo jednoduché. Čechoslováci na tom v tomto ohledu byli hůř než třeba Poláci. Zatímco polští inženýři, umělci nebo sportovci poměrně běžně měli pas a cestovali na Západ, Češi pro cesty do většiny zemí udržovali systém doložek a výjezdních povolení. Polsko dále mělo dvojstranné dohody s kapitalistickými

státy, mimo jiné i se Spolkovou republikou, které se týkaly především výměn v rámci mládežnických organizací. V ČSSR byl režim přísnější, což ale neznamenal, že by výjezd byl úplně nemožný; i československý režim musel aspoň do určité míry držet krok s realitou.

Všechny ty informace o Polsku (včetně dovětku o kontaktu s realitou) měl Jan od svého polského kamaráda Adama Kuczeka. Obsah onoho dovětku je přitom zároveň tím nejvýstižnějším popisem jeho autora. Adam Kuczek byl ukázkový příklad toho, jak vypadá člověk, který drží krok s realitou.

Adam do Německa odešel už o rok dřív, na jaře 1976. S Janem se znali přes tenis, přes přátelské zápasy komunistických mládežnických organizací. Byl to Adam, kdo Janovi s Kateřinou poradil, jak si vyřídit potřebné papíry. Adam nejenže tohle všechno dokázal zjistit, mimo jiné i od českých emigrantů ve Frankfurtu, on dokonce dokázal dostat docela detailní popis podvatné akce přes tenisové kontakty z Hesenska až do Prahy. Na papíře, černé na bílém. Bylo v tom hodně chvastounství a zbytečného rizika.

První příležitost k útěku se Janovi s Kateřinou naskytlá už asi po třech měsících od začátku plánování. Šlo o zájezd na turnaj do jugoslávského Splitu. Dostali cestovní pas. Jan s Kateřinou se rozhodli, že příležitosti využijí a že už se do Čech od Jadranu nevrátí. Na překročení hranic z Jugoslávie do Rakouska přitom měli připraveno hned několik variant včetně přechodu přes zelenou hranici. Nakonec jim už napoprvé vyšla ta úplně nejhladší.

Odjeli půjčeným vozem ze Splitu do Záhřebu, vůz opět zařizoval Adam. V Záhřebu pak zašli na rakouský konzulát, který se nacházel v poklidné vilové čtvrti severně od centra, a za velké peníze, jak jim to tehdy přišlo, si koupili tranzitní víza přes Rakousko. Použili při tom tradiční argument: jsme turisté z ČSSR, vracíme se do vlasti a chceme to vzít zkratkou přes Rakousko, místo oklikou přes Maďarsko. Úředník se na ně chápavě usmíval, stejnou lež slyšel už stokrát. Dostali razítka do pasu a Rakušané jim popřáli šťastnou cestu. Pak už se vydali po

dálnici do Mariboru. Na hranicích se celníci obou zemí jen podívali do pasů a zkontrolovali víza. Za chvíli už se Jan s Kateřinou procházeli po Štýrském Hradci. V ohradce u restaurace, která měla stoly až na chodníku, ležely na zemi koberce. Jan s Kateřinou dělali, že je to nepřekvapuje.

Ve Vídni na dané adrese vrátili auto, které pravděpodobně opakovaně sloužilo ke stejným účelům, a na německém velvyslanectví požádali o azyl v Německu. Adamovi v té chvíli dlužili tři sta marek.



Dostali umístění do uprchlického tábora Zirndorf u Norimberku. Poláci na tom i v tomhle ohledu byli lépe než Češi. V Německu pro Poláky až do konce sedmdesátých let povinnost pobytu v uprchlickém zařízení neplatila. I tohle Adam ale dokázal zařídit. Jan s Kateřinou nakonec v Zirndorfu strávili jen asi měsíc a půl. Po propuštění z tábora odjeli vlakem z Norimberku do Frankfurtu, kde už na ně čekal Adam.

Jan začal trénovat tenis v Offenbachu, v jednom z frankfurtských předměstí. K místu v klubu mu samozřejmě dopomohl Adam Kuczek.



Byl to Jan, kdo uměl německy, to on měl ve Frankfurtu svůj kontakt. Začátek společného německého pobytu měl být v jeho režii, Kateřina ho věrně následovala, vzhlížela k němu. A Janovi se dařilo. Místo, které mu slíbil Adam, skutečně dostal. Přejmenším stejně důležitý byl další jeho úspěch, fakt, že sobě a Kateřině dokázal zařídit bydlení. Přesně tak, jak tvrdil.

Šlo o městský byt na jedné z vedlejších ulic v Offenbachu. Měl výměru čtyřicet metrů čtverečních a skládal se z jednoho pokoje, chodby s rohovou kuchyňkou, koupelny a toalety. Byl součástí bloku sociálního bydlení z padesátých let; podobných bloků v době rychlého ekonomického rozvoje ve Spolkové republice vznikly tisíce. V prakticky stejném bytě o stejné rozloze žili Kateřina s Janem i na sídlišti Jižní město v Praze, když tam o něj coby

mladý bezdětný pár zažádali. Na své nové německé poměry si však ani jeden z páru nestěžoval. Ten hlavní rozdíl oproti životu v Praze přece neměl spočívat ve výměře či v lepším nábytku, nýbrž ve faktu, že všude kolem za zdmi bytu vládla svoboda a ekonomický dostatek. Ani Jan, ani Kateřina nebyli natolik naivní, aby si mysleli, že po měsíci budou žít ve stometrovém bytě v centru Frankfurtu. Byli mladí. Teprve po příchodu do Německa tohle označení začalo dávat smysl.



Offenbach byl samostatným městem, pátým největším v Hesensku, fakticky ale fungoval jako jedno z chudších předměstí Frankfurtu. Město leží na levém břehu řeky Mohan, na dohled od západněji položeného obchodního a bankovního centra Německa. V minulosti byl Offenbach významným kožedělným střediskem, v sedmdesátých letech ale musel jako jedno z prvních měst v Německu čelit strukturální proměně průmyslu, když zde kožedělná výroba zanikla. Šlo by říct, že v době, kdy do Offenbachu přišli Kateřina s Janem, se ještě stále jednalo o čtvrt dělníků, doplněnou o emigranty, většinou z Polska. Jan ale Offenbach vnímal trochu jinak, konkrétně jako čtvrt pro začátečníky.

Že se budou aspoň po určitou dobu živit rukama, Kateřina s Janem vnímali jako samozřejmost. Jan sice vystudoval strojní inženýrství, po příjezdu do Offenbachu se ale proměnil ve stroj na tenis. Byl v plné síle, zároveň už mu ale bylo třicet.

Klub s názvem „Oberrad 05“ sídlil v areálu mezi sídlištěm a řekou Mohan, dvě stanice S-Bahnem od jejich domu. Jan se těšil, že bude učit studenty, jeho klientelou nakonec ale byli padesátníci a padesátnice. Překvapilo ho to. Stejně tak ho překvapil fakt, že v Německu se podle všeho podařilo to, o co se v ČSSR jen marně snažili: tenis v podání padesátiletých německých pánů, na první pohled nijak bohatých, působil jako přirozeně lidový sport, zatímco v Praze, když hráli Češi, tenis přes všechnu snahu působil jako sport pro měšťáky. Jan si na svoji klientelu nestěžoval, ale po svém pracoval na tom, aby mohli s Kateřinou

co nejdřív jít jinam, za řeku, do lepší čtvrti. Počítal s tím, že Offenbach skutečně bude jen přestupní stanice.

Kateřina věc vnímala trochu odlišně. Upřímně řečeno, Jan přes řeku do lepší čtvrti chtěl víc než ona, totéž ostatně platilo už doma v Praze v případě chuti odejít do Německa. Kateřina by se svým milým dokázala být šťastná tam i tady, ale rozuměla tomu, že Jan má svůj sen. Šla s ním z Čech, šla by s ním do lepší čtvrti za řekou. Byla z té myšlenky dokonce nadšená, kvůli Janovi, aby mu udělala radost. To byl pravý důvod: byla nadšená, aby ho potěšila, její potěcha ale neměla nic společného s pomocí či ulehčením, nemělo jít o berličku, kterou Janovi nabízí, či o nějakou formu milosrdné lži; Kateřina byla přesvědčená o tom, že Jan je silný člověk, který žádné takové opory nepotřebuje. Vnímala ho bezmála jako pána všehomíra, jako krále sedícího neochvějně na svém trůnu v jakémsi permanentním nulovém nastavení; nic se ho nedotkne, nic mu neublíží; jediným pohybem, který jeho duše dokáže vykonat, podle Kateřiny bylo povyražení, zlepšení oné jinak permanentně dobré nulové nálady.

Jenomže Jan byl už po dvou týdnech v Offenbachu čím dál podrážděnější. Jeho nálada se zhoršila. Spěchal, Kateřina ho najednou nepoznávala. Jako by vůbec nedokázal vnímat čas a jeho přirozené plynutí. Najednou neměl trpělivost. V klubu hrál do úmoru s nahým zpoceným hrudníkem tenis, doma pak stejně zběsile a taktě s rozhalenou nebo nahou hrudí souložil s Kateřinou, a to tak často jako nikdy předtím. Po sexu pak opakoval: „Nechci tady zestárnout!“ Jako by souložil s Kateřinou přetočil hodinky alespoň o pár minut nazpátek.

„Však jsme tady chvíli,“ odvětila mu.

Byla polovina září 1977, teplé slunečné počasí. Otevřenými okny do bytu stoupaly zvuky městského ruchu: cinkání tramvají, rozjíždění a stavění vozů před přechodem pro chodce, občasné troubení.

Kateřina stála u maličké kuchyňské linky a krájela jídlo. Na sobě měla Janovu košili, dole jen kalhotky. Před chvílí se spolu

milovali, její pokračující exhibice neměla působit svůdně; krátké do zadku zaříznuté kalhotky a zpola rozhalená košile v Kateřině vnímání představovaly vzpomínku na předchozí chvíle, nikoli výzvu k jejich opakování. Kateřina svým oblečením po vzoru královny Koloběžky chtěla říct, že si váží vztahu s Janem a že si hýčká to, co se dělo před čtvrt hodinou; nechť to nikdy neodezní! Nešlo jí o smyslnost, nýbrž naopak o cosi neposkvrněného, éterického, nábožného. Nesváděla ho, jen mu znovu jiným způsobem vyjadřovala vděk.

I Jan u stolu v teplém zářijovém odpoledni seděl téměř nahý, zatímco čekal, až Kateřina připraví večeři. Na sobě měl jen tmavomodré trenky. Doma v Praze ho takto viděla málokdy, po příjezdu do Německa však košili odkládal čím dál častěji. Kateřina se domnívala, že Janova chuť ukazovat hrud' nesouvisí s krásným slunečným počasím, nýbrž s jejich nově nabytou svobodou. Když na něj v takových chvílích pohlédla, měla pocit, že nevidí Janovu vysportovanou hrud', ale rovnou jeho plíce, které nyní po dlouhé době nesvobody konečně volně a zhluboka dýchají.

„Jo, jsme tady chvíli. Ale jsou tady starci!“ řekl nesouhlasně od stolu. „Jo, nám je třicet,“ pokračoval. „Ale zřejmě je možný tady ztvrdnout do šedesáti. Vidím to v klubu. Nechci,“ řekl stručně. „Díky, ale nechci.“

Kateřina se zamyslela. Ve vztahu platila za teoretičku, zatímco Jan byl praktik. Celá ta úvaha ji možná příliš nezajímala, ale hodlala Janovi poskytnout co nejvíce hlubokomyslných podnětů. Měla to být odměna z její strany, vynahrazení Janových zásluh.

„Jenomže oni jsou odsud, Honzo,“ řekla tedy. „Chápeš? Ale my jsme odjinud, Honzo. S námi je to úplně jinak. Přišli jsme a od té chvíle se nezastavíme. Jsme a budeme jako na houpačce,“ řekla zaujatě, k Janovi se při tom ale ani na vteřinku neotočila. Dál krájela mrkev. I ohlédnutí by vnímala jako výraz neodpustitelné zahálky. „Přišli jsme, vytrhli jsme se z kořenů, vychýlili jsme jakési kyvadlo, rozhoupali jsme loď, Honzo.“

Na dvě vteřiny se odmlčela a pak pověděla: „Vzmach. Vzchopili

jsme se. Pokud bychom se narodili tady, dopadli bychom jako oni, dopadli bychom tady," mluvila dál zaujatě, aniž ale změnila frekvenci krájení, natož aby v krájení ustala. „Hodili jsme naše životy pod úhlem, Honzo, na rozdíl od zdejších a na rozdíl od našich, co zůstali doma, takže naše životy nedopadnou tam, kde začaly, nýbrž někde jinde, za nějakou řekou, za Mohanem," řekla a poprvé ustala v krájení a podívala se na Jana. Ukázala nožem chodbou ke vchodovým dveřím, přibližně na severozápad, kde byl za řekou Frankfurt.

„Ty koneckonců můžeš do Frankfurtu přes tu řeku doplatat," dodala a ukázala nožem o kus vedle, směrem k nahému hrudníku svého milence.

Když s tím prohlášením začala, považovala ho za bezvýznamnou průpovídku, odkazující k jeho připravenosti na skok do vody. Jakmile ale došla až k tečce, zaváhala. Ta věta jako by najednou odhalila jakýsi skrytý význam, Kateřininu pochybnost, zda Janova odhalená hrud' skutečně vyjadřuje pouze jeho štěstí z úspěšného doputování ke svobodě. Její věta nakonec vyzněla jako výčitka.

Jan nereagoval, pravděpodobně tón Kateřininých slov přeslechl. Nezajímal se o něj. Listoval u stolu materiály z klubu.

Kateřina mezitím v tichu přemýšlela o své rodící se podrážděnosti. Od teď tedy budeme podráždění oba? Co je to za zmatky? A co ji vlastně mohlo iritovat na obyčejném vysedávání u stolu nahoře bez?

Z domova si vzpomínala na holé hrudi sportovců, dělníků, úderníků. Komunismus holou mužskou hrud' využíval k odkazům na budoucnost. Stejně jako představovala Janova holá hrud' připravenost ke skoku do vody, přes níž by šlo přeplavat z relativně chudého Offenbachu do bohatého Frankfurtu, komunistická ikonografie s pomocí holých mužských hrudí vyjadřovala odhodlání ke skoku do budoucnosti. Odhalená hrud' signalizovala hrdost, připravenost na náraz mohutné vlny. Tou vlnou přitom mohla být vlna imperialistů, záškodníků či vůbec komplikací.

V každém případě se jednalo o vlnu, kterou člověk bude muset přestát, ba co víc, přestát ji a zároveň i přes odpor postupovat kupředu. Holá hrud' v tomhle svém užití znamenala odhodlání, touhu, čistotu úmyslů, snad až naivitu nově zrozeného komunistického člověka.

Ať už šlo o hrud' sportovce, dělníka, úderníka, vždy se jednalo o hrudi připravené na náraz všeho budoucího, o hrudi silné a hrdě vypnuté. Signalizovaly otevřenost životu a jeho výzvam. Na tom přece nebylo nic k odsouzení, na téhle obdivuhodné frajeřině, na tomhle hrdém životním postoji!

Krom toho ale existovaly i jiné holé hrudi. Kateřina by jim asi řekla každodenní. Taková holá hrud' už neodkazovala k budoucnosti, nýbrž k přítomnosti a k jejímu úmoru. Holé hrudi cikánských kopáčů, které znala z Broumova.

„Král je nahý,“ řekla z ničeho nic.

Jan ji nevnímal. Jeho zájmy v těch chvílích byly jiné a stejně tak jeho holá hrud' odkazovala ještě k něčemu jinému než k tomu, na co toho dne při krájení mrkve pomyslela Kateřina.

Co Jan v těch chvílích prožíval, přímo souviselo s Adamem Kuczekem.



Adam Kuczek v Offenbachu už po půl roce nechal tenisu a začal pracovat jako řidič pro jednoho německého importéra ovoce. Nejčastěji s firemním tahačem značky Mercedes jezdil na trase Offenbach–Hamburk, kde se z lodí vykládaly kontejnery. Bylo mu dvaatřicet, o dva roky víc než Janovi, o devět víc než Kateřině. Měřil sotva 170 centimetrů a trpěl nadváhou. Do Německa odešel sám, asi po roce si ale našel přítelkyni, s níž od té doby bydlel v pronajatém městském bytě v Offenbachu. Adriana byla Němka, ale její rodiče byli polští vysídlenci z doby těsně po druhé světové válce. Narodila se v roce 1946 ve Frankfurtu, její rodiče z Polska odešli o pouhý rok dřív. Adrianina maminka zemřela na začátku sedmdesátých let na rakovinu. O rodinný podnik, bar Pantha Rei u offenbašského vlakového nádraží, se od té doby

staral a provozoval ho Adrianin otec Mariusz. Adam do baru u nádraží občas přivezl bedýnku se zeleninou.

Adam byl shánčlivý člověk. Na svých pracovních cestách v kabině firemního tahače zažíval pocity shánčlivého a moudrého výletníka. Myslel si o sobě, že už brzy dokáže obehřát celé Německo. Rozhlížel se kolem sebe, zatímco kroutil volantem, a věřil příležitosti. Byl přístupný všemu, co k němu přicházelo. Na benzínových pumpách si kupoval pornočasopisy. Přestože doma v Offenbachu na něho čekala pohledná Adriana, štíhlá a vysoká brunetka, Adam si jednou měsíčně v Hamburku zaplatil prostitutku. V podnikatelském duchu své aktivity dále rozšiřoval. K sexu s německou či holandskou prostitutkou si přiojednal dva gramy hašiše, k časopisům od pumpy přibral pornofilmy, dále vibrátory a další pomůcky z hamburského sexshopu. Nákup rozdělil na dvě části. Tu menší ponechal v domě, ta měla sloužit jemu s Adrianou. Tu větší část kořisti zamýšlel distribuovat skrze Mariuszův bar. Spoléhal přitom nejen na fakt, že dovezené kusy mohl prodávat za nižší ceny, než za jaké se podobné zboží prodávalo ve Frankfurtu, nýbrž i na prostředí baru Pantha Rei, které k rozprodeji považoval za bezmála ideální. A to i přes nízkou kupní sílu zdejších klientů.

Jan Rabas pro Adama Kuczeka představoval kořena, byznys, tři sta marek za zprostředkování cesty do kapitalistické ciziny. Přátelství s Janem pak pro Adama bylo bonusem, dokonce dvojnásobným, neb Janova přítelkyně Kateřina byla podle Adama krásvicem. Myslel si na ni a chtěl se s ní vyspat. Na Jana by při tom Adam nebral nejmenší ohled.

Adam s Adrianou pro mladé Čechy představovali v prvních týdnech záchytný bod. Jan do tenisového klubu nastoupil v polovině srpna, jen pár dní po jejich příjezdu, což byla Adamova zásluha. O měsíc později Adam našel práci i Kateřině. Mohla nastoupit jako servírka v Pantha Rei.



Klientelu baru tvořili polští a němečtí dělníci z Offenbachu. Čas od času ale denní bar, kde za pultem nejčastěji stával sám starý Mariusz Kott, jemuž pomáhala jeho dcera Adriana, pohostil i bohatší přespolní zákazníky. V případě Offenbachu a baru Pantha Rei se jednalo spíše o zákazníky zpoza řeky než zpoza pole.

Vývěsní štít baru byl firemní, dodal ho pivovar Clausthaler. K dostání byly obložené housky a chleby, párky s hořčicí, studený smažený řízek s bramborovým salátem, a především pivo podávané ve firemních sklenicích na stopce. Tyto vytáhlé sklenice a jejich stopky v celém baru jako jediné odkazovaly ke světu za řekou, k frankfurtským výškovým stavbám, k centru německého finančního dění, k luxusu. Jen tyto sklenice jako by se snažily, vypnuté na špičkách, pohlédnout dál, k lepší budoucnosti, k zítřkům plným hojnosti. Jen tyto sklenice. A samozřejmě Adam s Adrianou. Dvě surikaty mezi dělníky skloněnými nad bramborovým salátem.

Adriana, oblečená v černých šatech s bílou zástěrou, odnášela sklo a utírala stoly. V tmavých vlasech měla vetknutu bílou čelenku. Adrianiny vlasy byly podobné těm Kateřininým, byly stejně tmavé a rovné. K tomu pivo, tlachy a hecování. Ti, kdo by v jiné situaci nikdy nepomysleli na to, že domů pořídí anální kolík, měli si ho dle Adamova kalkulu pořídít v baru Pantha Rei.

Pro Adama Kuczeka tohle všechno dohromady tvořilo svobodu. Ráj na zemi, jak rád říkal.



Kateřina v baru nastoupila v době, kdy Adam své plány začínal uskutečňovat. S Adrianinou pomocí se mu podařilo přesvědčit starého Kotta a ve skladu teď krom piva a bas s limonádami stálo i pár beden s vibrátory a s německými, francouzskými, holandskými či dánskými pornočasopisy, jako byly *Color Climax*, *Lolita* či *Lui*.

Právě jeden z těchto časopisů schovával v papírech z tenisového klubu Jan Rabas ve chvíli, kdy od stolu celý nervózní mluvil s Kateřinou o tom, že se bojí zestárnutí v Offenbachu. Jeho holá hrud' v těch chvílích odkazovala k pornografickému vytržení, a především k nevyřčeným a nenaplněným touhám.